

adjectiu: *balança penca* en un inventari de la Seca de València escrit l'any 1459. Sens dubte, el sentit precís del mot no ens consta bé, però almenys hi figura moltes vegades en aquesta forma: tres cops es parla d'una *balança penca ab sos pesals* (BDC xxiv, 121.23, 121.27, 121.30) o sigui amb els seus pesos; i, orientant-se pel fet que amb aquestes mencions alternen altres tantes d'una *balança poca*, o sigui 'petita', Mateu i Llopes (ibid., p. 109), conjecturava que es tractés d'una *balança per pesar grans quantitats*; però de fet el desmenten els altres dos passatges, en els quals es parla d'«una *balança penca sotil*» (BDC xxiv, 120.12) i d'«un tabernacle ab *balanceta penca*», adjectiu i diminutiu que indicarien una *balança prima* i *petita*, potser alta, potser per comparació amb les llargues penques del card. Però essent *penca* un adjectiu, també és possible de sospitar que es tractés d'una *balança amb peu*, una *balança pe(d)enca*.

Sigui això com vulgui, l'existència d'un parentiu de *penca* amb PES, PEDIS, no és ja una mera sospita sinó una ben fundada conjectura. Tanmateix resta un punt que no és clar. Estant el nostre mot abundantament documentat des d'antic en castellà, fins i tot més que en català, costaria d'admetre que en castellà i en portuguès sigui un catalanisme, com ho suggeriria la vida incomparablement més pròspera del sufix *-enc*, *-enca* en la nostra llengua. Dubto que bastin per animar-nos-hi el gran desenrotllament de les exportacions hortícoles des de València, ni el descabdellament esponerós de la nostra art culinària medieval, ni la vigorosa aportació del nostre antic vocabulari nàutic a Portugal i a Castella, i ni tan sols la combinació i suma dels tres corrents plegats.

No es pot dir que no hi hagi un sufix cast. *-enco*, i menys si estiguéssim ben segurs de la tesi (no infundada) que en gran part n'ha estat hereu el germanitzant *-engo*; fins així i tot, és un sufix rar i de sabor jurídic, que és el caràcter de tots els seus exemples ben coneguts i autòctons: *abadengo*, *abolengo*, *frailengo*, *realengo* o *realenco*, MOSTRENCO (DCEC/DECH). D'altres són catalanismes evidents, com *majençar* (de *magenc* MAIG); d'altres són aragonesos, i per tant sospitosos de provenença catalana: *agrienco*, *salobrenco*, *friolenco*, i cosa anàloga podem suposar de *azulenco* i *bermejenco*; resten CELLENCO, amb variant *zullenco*: dels quals, si bé es podria allegar que es creuen derivats d'una arrel catalana, de fet no estan documentats en català; en fi ZOPENCO,⁸ i sobretot PODENCO, que aquests sí que són ben estrangers al català, i si bé d'origen obscur, semblen tanmateix contenir aquest sufix.

Escrúpol que de cap manera no podria bastar per fer rebutjar aquesta etimologia, i menys és capaç d'invitar a reivindicar les anteriors totes les quals hem de judicar definitivament molt menys probables o francament dolentes. Només hem de considerar encara oberta la possibilitat d'un ètimon pre-romà, no basc ni cèltic. Entre altres, no voldria descartar que es tracti d'un paral·lel sorotàptic de l'etimologia romànica preferida, com sigui que el sufix *-INKO-* fou bàsicament d'aquest

origen, i que 'peu', allí havia de ser PED- o bé POD-; si la base *PEDINKĀ vingués ja, bo i formada, des d'aquests orígens, s'esviaria l'expressada objecció sufixal. És clar que part del que guanyaríem per aquest costat ho perdriem per l'augment d'hipòtesi, i pel fet que el domini castellà (en obsequi al qual es faria aquest canvi) és, entre els tres hispànics, on menys s'ha de comptar amb sorotàptic i més amb cèltic.

Menys encara em veuria amb cor de descartar, sense explorar-la bé, una altra possibilitat que sembla ser més palpable, o almenys marcar una pista que podria dur lluny, per més obscura que es presenti. En tot cas faríem mal fet de desentendre'ns d'uns homònims que designen el membre viril a Itàlia (i segons sembla a Alemanya) per la mesura en què aquest significat els pugui fer sospitosos d'un caràcter més o menys argòtic, i possiblement modern.

L'italià *pinco* 'membre viril' ja es troba escrit en dos coneguts autors del S. xv (Bellincioni, i el *Libro di Sonetti*, degut a Luigi Pulci i a algun altre coetani); car verament això és inseparable de *pinca* 'cogombre' («cetriolo»), ja usat pel Boccaccio, i per cert amb un context on deu significar alhora les dues coses: Bufalmacco, plaça sangono, parlant amb l'ingenu a qui vol ensarronar, exclama, ponderant el valor d'una cínica oferta: «*Pinca* mia da seme! ella è una troppo gran donna, e --- i frati minori a suon di nachhere le rendono tributo», *Decam.* VIII, § 9, ed. 1901, 542.11f.: sembla ja haver-hi joc de mots entre el cogombre de 'llavor' i... el cogombre de 'semen'. D'aquí, per una banda, l'ús figurat de *pinco* i *pincone* en el sentit de «minchione».

Angelo Prati en el seu excellent article (*Vocabolario Etim. It.*, 770a) assenyala aquest derivat en el Lasci († 1584) i ja en Ald. de'Pazzi; d'altra banda, però, hi ha *pinco* «membro virile» també en el dit *Libro di Sonetti*, altres usos figurats de *pinco* i derivats (*pinchero*, *pinchellone*, *pinchino*) i també de *pinco* 'broc', 'canó de l'embut' (Toscana apennínica), i aplicacions botàniques. En fi remet a bibliografia que no tinc a l'abast; AGI i *It. Dial.*, i al *Saggio lessic. b-lat. da Stat. Piemont.* de Nigra, 106-7. S'hi podrien afegir encara les mal establertes formes *penca* de fonts italianes en b. ll., que aplego en la nota 13 del DECH (PENCA).

Amb raó ell mateix dubta (calia rebutjar, fonèticament), que vinguin del ll. PENIS —cap al·lusió, en canvi, a l'hispànic *penca*—; però d'altra banda suggereix com a probable que siguin italianismes els «al. *pink* 'membre viril' i *pinkeln* 'pisciar'»: a primera vista, almenys, idea ben raonable, car si en alemany és terme argòtic, un mot designant el membre viril, no sorprèn gens que sigui un manlleu jargonesc de l'italià; llavors també en podria derivar *pinkeln* 'orinar'.

Gens clar això, i les idees que en tenen els germanistes ens hi animen molt menys. D'una banda és clar que hauríem d'esperar l'assessorament dels entesos en estudis argòtics; car el Kluge (totes eds.) guarda un descoratjador silenci sobre *Pink* 'membre'; i dóna documentació germànica del mot per a 'orinar',